

A pekingi olimpia jelentősége a kínai turizmusban

Szerző: Dr. Pap Norbert¹

Az olimpiai helyszínek fejlesztése több évszázados, „birodalmi” gondolkodásmódot tükröz: Kína világhatalmi ambícióit kifejezni képes „kirakatot” hoz létre. A kínai–magyar gazdasági kapcsolatok gyorsan fejlődnek, az elmúlt évtizedek során jelentős, gazdaságilag aktív kínai kolónia telepedett meg Magyarországon. Hazánk és az ázsiai ország közötti turizmusban 2004-ben indult el dinamikus fejlődés, miután Magyarország felkerült az ún. ADS-országok listájára.

Az alábbi tanulmányban a kínai (belföldi és nemzetközi) turizmust meghatározó társadalmi, földrajzi és gazdaságpolitikai körülményekkel kívánok foglalkozni, amihez a vonatkozó szakirodalom feldolgozása, sajtóelemzés, statisztikai adatok feldolgozásán túl személyes tapasztalataimra is támaszkodom.

Kulcsszavak: Peking, Kína, regionális egyenlőtlenségek, fejlesztéspolitika, olimpia.

1. Bevezetés

Kína a XXI. század kiemelkedő jelentőségű hatalma. Az intenzív fejlődés, a középosztály megerősödése, a diszkrecionális jövedelmek növekedése Kínában a turizmus vonatkozásában is nagy átalakulást alapozott meg. A több ezer éves kínai kultúra különössége azonban nem csupán abban áll, hogy jelentős kulturális örökséggel, gazdag gasztronómiával találkozhatunk a távoli országban, hanem a gondolkodásmód, a társadalom-, illetve térszerveződés és a turizmus sajátosságai is különböznek a mienkétől. Az ebben az évben megrendezendő olimpia ráirányítja a figyelmet a kínai turizmus ellentmondásaira.

2. Regionális sajátosságok

Az ország regionális beosztását illetően többfajta nevezéktan létezik. A természeti tényezők figyelembe vételével meghatározható két, karakteresen eltérő része: Belső- és Külső-Kína. A két országrészt a földműveléshez elegendő csapadékot jelző, úgynevezett 400 milliméteres izohiéta² választja el. Így a keleti Belső-Kínát az alacsonyabb térszín, a kedvező éghajlatú folyóvölgyek és medencék jellemzik, ahol nagy népességkoncentráció alakulhatott ki. Itt jött létre a birodalom magterülete és egyben a politikai központja is. A kikötők, csatornák, a hajózható folyóvölgyek, a később kialakult vasúthálózat és a sűrű úthálózat szerves, lüktető egységbe fogta a térséget, amelynek külső kapcsolati lehetőségei is kiválóak voltak. Ha a politikai körülmények engedték, könnyen bekapcsolódhatott a

világgazdaság vérkeringésébe. Sajátos tény ugyanakkor, hogy az ország életében vissza-visszatérő elem az elszigetelődésre való hajlam. A modern iparosodás is ebben a térségben indult el, mivel a körülmények rendkívül kedvezőek voltak. A magterület az államterület mintegy harmadát, a népesség 85%-át, a termelés 90%-át tömöríti.

A nyugati országrész az állam kétharmadát teszi ki. Sivatagok, magashegységek egymástól is elszigetelt darabokra szabadlák. Külső-Kínában a klíma szélsőségesen kontinentális, illetve magashegységi. A földművelés az oázisokra szorítkozik. Az országrész népességi, etnikai képe is erősen eltér a keletitől. A korábban biztonságpolitikai kockázatot jelentő térségben az ókori, középkori kínai uralkodók függő területek (védnökségek) sorát törekedtek létrehozni. A kietlen területen napjainkban is számos kisebbség él. Itt található az állam etnikai alapú autonóm területei. Úgy is jellemezhető a megosztottság, hogy a han népcsoport lakja a keleti országrészt, a nyugati vegyes lakosságú, amit jelentős kisebbségi csoportok színesítenek. (Kínában a többségi han nemzetiségen kívül hivatalosan 56 népcsoport/nemzetiség él.)

Belső-Kínát tradicionálisan északra és délre oszthatjuk, ennek természeti, antropológiai, kulturális, nyelvi, gazdasági és politikai összetevői is vannak. A határ a 35. szélességi körön, a Huai folyó mentén húzódik. A dél gazdagabb, kedvezőbb éghajlatú, ugyanakkor sokkal összetettebb, nyelvileg, kulturálisan is megosztottabb. Az észak kulturálisan inkább homogén, bár szegényebb, és a klímája is mostohább.

A nyitás és a modernizáció politikája együtt járt a regionális fejlettségi különbségek növekedésével. Az elszigeteltséget feladó állam a nyitással, az amúgy is jobb infrastruktúrával és számos versenyelőnnyel rendelkező keleti, tengerparti térséget hozta helyzetbe. Éppen azokat a területeket, ahol a kapcsolatok kialakításának gazdasági, közlekedési, kulturális és politikai feltételei amúgy is a legjobbak voltak.

A Maót követő időszakban – szemben a korábban gyakorolt újraelosztó, egyenlősítő törekvésekkel –

¹ Pécsi Tudományegyetem, tanszékvezető egyetemi docens, a turizmus-vendéglátás Bsc szakvezetője.

² Izohiéta: egyenlő éves csapadékértékekkel jellemezhető földrajzi pontokat összekötő vonal, amelyet az időjárási térképeken használunk.

a szelektív fejlesztés regionális politikája jelent meg hangsúlyosan. A növekedési pólusokra alapozott fejlesztési modell azt a reményt adta, hogy idővel a fejlett térségek kiterjednek és az államterület egészére kihatnak (a lépcsőzetes fejlődés elmélete). Ennek érdekében a keleti, tengerparti területeken növekedési zónákat alakítottak ki, az ország középső és nyugati területeit sok szempontból alárendelték a növekedés (a keleti partvidéket érintő) szempontjainak (Nemeskéri, 2003).

1979-ben négy, úgynevezett különleges gazdasági övezetet (Shenzen, Zhuhai, Shantou és Xiamen) hoztak létre, az ország többi részétől szinte hermetikusan elzárva, mintegy kísérleti laboratóriumként. 1988-ban ötödikként csatlakozott hozzájuk Hainan szigete is. A kísérlet sikeres volt, ami megnyitotta az utat a további speciális funkciójú területek kijelöléséhez.

1984-ben tizennégy kikötővárost nyitottak meg a külföldi tőke előtt. Ezt a kört az elkövetkező években jelentősen kiszélesítették. Szinte a teljes tengerparti sáv, a Jangce folyam melléke, a fontos határvárosok, a belső tartományi székhelyek stb. nyitottá váltak.

1992-ben létrehoztak tizenhárom vámszabad területet. Hongkong 1997-es és Makaó 1999-es visszatérésével két újabb, igazgatásában is elkülönült különleges gazdasági övezet került Kína kebelébe.

A fejlesztés kétségtelen sikerei mellett megjelentek az állami egységet fenyegető tendenciák, folyamatok is. A területi-fejlettségi különbségek nagymértékben nőttek. A tartományok közötti érdekellentétek konfliktusokat, például protekcionista intézkedéseket váltottak ki. A nemzetiségi ellentétek is kiéleződtek a nyugati területeken, miközben a keleti területekről a kedvező folyamatok nem terjedtek át nyugatra. A nyugati területekről ellenben migráció indult meg a jobb életkörülményeket nyújtó keleti városok felé.

A pekingi olimpia rendezésével kapcsolatos 2001-es döntést követően a kínai államszervezet dinamikus látott hozzá a szükséges fejlesztésekhez. Az olimpia valamennyi helyszíne a fejlett, keleti tengerparti zónában található, olyan városokban, amelyek már jelenleg is a legfejlettebbek közé tartoznak. Az olimpia láthatóan nemzeti-birodalmi célokat szolgál, a helyszínek kiválasztása a lépcsős fejlesztési politika gondolatvilágát tükrözi. A beruházások révén a meglévő fejlettségi különbségek növekedni fognak, különösen a nyugat-keleti területek viszonylatában. A fő cél Kína szuperhatalmi pozíciójának megerősítése. Ennek során a főváros és környékének fejlesztésével egy ehhez mérhető birodalmi központot alakítanak ki, amely erőt sugároz a világ felé.

A fejlesztés abban is a szelektív regionális beavatkozás hagyományait tükrözi, hogy egy igen jelentős „kapcsolattartó területet” hoz létre Kína fővárosi és főváros környéki, illetve egyes tengerparti területeiből. A jelenség párhuzamba állítható a Csing-dinasztia idejének európai

kapcsolattartó területei kialakításának politikájával (Kanton és bizonyos mértékig Makaó) is. De a különleges gazdasági övezetek, a nyitott városok kialakításának logikája is ehhez hasonló volt. Annak érdekében, hogy megérthessük a turizmuspolitika formálásának szempontjait, meg kell értenünk Kína „birodalmi” sajátosságait (Pap, 2007).

3. A turizmus erőforrásai Kínában

A China Travel Manual (2001) szerint kilencvenkilenc híres történelmi és kulturális város, több mint 750 védett kulturális örökségi helyszín és ötvenöt kiemelkedő turisztikai központ (azaz turisztikai központ szerepű város), továbbá tizenkét, természeti adottságokra települt üdülőközpont adja a kínai turizmus alapját. Kiemelt jelentőségű fesztiválokból több mint negyvenet tartanak számon, és ez a szám évről évre nő.

Az UNESCO világörökség-listájára 2007-ig 35 helyszín került fel Kína területéről (1. táblázat). Ezek szinte kivétel nélkül világhírű, a kínai identitás, a kínai önkép és a külső Kína-kép formálódása szempontjából fontos objektumok. Jelentőségük ezért a belföldi turizmus és a nemzetközi turizmus alakulásában, alakításában is meghatározó. 1987 óta szinte folyamatosan, néhány éven keresztül már-már tömegesen, 1996-tól (kivéve 2002-t) minden évben került fel a világörökségi listára kínai helyszín. Valószínűsíthetően a sor folytatódik, ahogy az UNESCO elvárásainak megfelelő védelmet mind több helyszínen tudják biztosítani. A helyszíneket regionális összefüggésben áttekintve, azok többsége Belső-Kínában (a tengerparti területeken) található, Külső-Kínában csak elvétve találkozhatunk velük.

Voltaképpen nem is csodálkozhatunk ezen, hiszen Belső-Kína évezredek óta civilizációs magterület volt, így a kulturális öröksége számottevő. Másrészt a világörökségi kritériumok teljesítése (védelem, kezelési terv, örökségmenedzsment stb.) is a fejlettebb, gazdagabb területeken biztosítható egyszerűbben.

Külső-Kína területén a természeti szépségek, valamint a kisebbségi csoportok kultúrája lehet sajátos vonzerő. Ilyenek a Selyemút állomásai, valamint Tibet számos csodája. Ugyanakkor a turisztikai hasznosítást a közlekedési problémák és más szűk keresztmetszetek akadályozzák, amelyek a megközelíthetőség és a turisztikai infrastruktúra gyengeségeiben öltönek testet. Kérdéses továbbá a helyi lakosság hozzáállása is a turizmushoz, egyes területeken pedig biztonsági kockázatokat hordoz az utazás. A környezet átalakítása, a bányászati tevékenység csökkenti ezen térségek attraktivitását.

Ha áttekintjük a külső-kínai tartományokat, autonóm körzeteket illető fejlesztési elképzeléseket, gyakran találkozunk az idegenforgalmat érintő tervekkel (Nemeskéri, 2003). A szándék tehát megvan, de kérdéses

Világörökségi helyszínek a Kínai Népköztársaságban

Elnevezés és a helyszín jellege	Felvétel éve
A Nagy Fal (kulturális)	1987
Császári Palota (kulturális)	1987
Mogao barlangok Dunhuangban (kulturális)	1987
Csin Si Huang ³ mauzóleuma és a terrakotta hadsereg (kulturális)	1987
A „pekingi ember” emlékei (kulturális)	1987
Taishan-hegy (kulturális és természeti)	1987
Huangshan-hegy (kulturális és természeti)	1990
Wulingyuan (természeti)	1992
Jiuzhaigou (természeti)	1992
Huanglong (természeti)	1992
Nyári hegyi császári üdülő és templomok Chengdeben (kulturális)	1994
Konfuciánus templom, hajlék, temető (kulturális)	1994
A Wudang-hegység ősi épületei (kulturális)	1994
A Potala palota (kulturális)	1994
A Lushan-hegy (kulturális és természeti)	1996
Az Emei-hegyi nagy Buddha (kulturális és természeti)	1996
Lijiang ősi városa (kulturális)	1997
Pingyao ősi városa (kulturális)	1997
Suzhou klasszikus kertjei (kulturális)	1997
Az Ég Temploma Pekingben (kulturális)	1998
A pekingi Nyári Palota (kulturális)	1998
Dazu barlangok (kulturális és természeti)	1999
Wuyi-hegység (kulturális és természeti)	1999
Luoyang-i barlangok (kulturális)	2000
Qingcheng hegység Dujiang Weir (kulturális)	2000
A Ming- és a Qing- (Csing-) dinasztia császári sírjai (kulturális)	2000, 2003, 2004
Xidi és Hongcun ősi falvai Anhuiban (kulturális)	2000
Youngang-barlangok (kulturális)	2001
A három párhuzamos folyó a Yunnan térségben (természeti)	2003
Az ősi Koguryo Királyság fővárosa és síremlékek (kulturális)	2004
Makaó történelmi központja (kulturális)	2005
A szecsuáni óriáspanda-menedék (természeti)	2006
Yin Xu (kulturális)	2006
Diaolou erődfalu Kaipingban (kulturális)	2007
A dél-kínai karszt (természeti)	2007

Forrás: UNESCO, World Heritage

a siker, vagy legalábbis annak időbeli vonatkozásai. A kínai gazdaság sajátos, átmeneti állapotban van, a piacgazdasági struktúrák kialakulása a belső területeken, még a tengerparthoz képest is megkésett. A turizmus térségi gazdaságba való integrálásához, a vendégforgalom „termésének leartásához” dinamikus, fejlett kis- és közép vállalkozói réteg szükséges. Ennek híján a térség lakossága nem profitál a turisták megjelenéséből.

A kínai idegenforgalmi szektort hatalmas méretek, óriási számok jellemzik. A 12 571 szállodából (2006) 1600 a négy- és ötcsillagos. Az olimpia miatt csak a Peking környéki területen 110 új hotelt építettek. Mind a belföldi, mind

a nemzetközi turizmus rendkívül dinamikusan fejlődik. Árban és minőségben szélsőséges különbségek tapasztalhatók.

A turizmusban foglalkoztatottak létszáma jelenleg mintegy ötvenmillió fő, ami az összes foglalkoztatott 7%-át jelenti (Nemeskéri, 2003). Az ágazat – tekintve, hogy nem igényel tömegesen jól képzett munkaerőt – jelentős fejlődést produkálhat a jövőben is. Ugyanakkor a minimális nyelvi kompetenciák elsajátítása, illetve a külföldiekkel való bánásmód megtanulása terén jelentős erőfeszítéseket kell tenni. A pekingi taxisofőrök nagy része egyáltalán nem beszél idegen nyelveket, és helyenként a szállodai recepciósnak is nagy kihívást jelent angolul megszólalni. A pekingi olimpiára való felkészülés jegyében a mosolygásra való rászoktatás mellett tömeges angol nyelvtanfolyamokat is szerveztek.

³ Magyarországon sajátos módon, helytelen írásmóddal Csin Si Huang Ti néven vált ismertté a Kínát elsőként egyesítő nagy uralkodó.

A világ tíz legfontosabb turisztikai desztinációja a nemzetközi turistaérkezések száma alapján

2004. évi rangsor	Országok	Érkezések (millió fő)					Változás 2006/2002 (%)	Piaci részesedés 2004 (%)
		2002	2003	2004	2005	2006		
1.	Franciaország	77,0	75,0	75,1	75,9	79,1	2,7	9,8
2.	Spanyolország	52,3	51,8	53,6	55,9	58,1	11,0	7,0
3.	USA	43,6	41,2	46,1	49,2	51,1	17,2	6,0
4.	Kína	36,8	38,0	41,8	46,8	49,6	34,8	5,5
5.	Olaszország	39,8	39,6	37,1	36,5	46,1	15,8	4,9
6.	Egyesült Királyság	24,2	24,7	27,8	28,0	30,7	26,8	3,6
7.	Hongkong (Kína)	16,6	15,5	21,8	14,7	15,8	-4,9	2,9
8.	Mexikó	19,7	18,7	20,6	21,9	21,4	8,6	2,7
9.	Németország	18,0	18,4	20,1	21,5	23,6	31,1	2,6
10.	Ausztria	18,6	19,1	19,4	20,0	20,3	9,1	2,5

Forrás: UNWTO

A nemzetközi turistaérkezések számának elemzése alapján képet kaphatunk a kínai beutazó turizmus méreteiről a világpiacra. A 2. táblázat bemutatja a világ tíz legfontosabb turisztikai desztinációjának, köztük Kína vendégforgalmának alakulását 2002 és 2006 között.

A beutazásokkal kapcsolatos kínai statisztika meglehetősen bizonytalan módszertannal kerül összeállításra, amely nem felel meg a nemzetközi standardoknak, ezért a kínai forrásból származó adatokat nagy fenntartással kell kezelni. A „letisztított” adatok alapján elmondható, hogy a tényleges turisták (a Makaóból – 10,6 millió látogató 2006-ban – és Hongkongból „átruccanókat” figyelmen kívül hagyva) átlagosan hét napig maradnak, 175 USD/nap költséssel. A legtöbben Dél-Korea (3924 ezer), Japán (3746 ezer) és Oroszország (2405 ezer) területéről érkeznek. A negyedik helyen az USA (1710 ezer), a tizediken, első számú európai piacként, az Egyesült Királyság (553 ezer) áll (Hajnal, 2008).

A kínai kiutazásra jellemző, hogy nagyon erősen szabályozott. Háromféle útlevél van használatban (hivatalos, úgynevezett magán- és turistaútlevél). Ez utóbbi egy éven belül csak egy be-, illetve kiutazásra, szervezett turistacsoportok keretében történő utazásra jogosít az úgynevezett ADS-országokba (Approved Destination Status⁴). A 2007-es év végére 95 ország nyerte el ezt

⁴ Ez a fogalom az állam által kétoldalú államközi szerződés keretében jóváhagyott desztinációt jelenti.

a státuszt, Magyarország még 2003-ban megkapta azt. Hozzávetőlegesen 200–220 millió kínai állampolgár engedheti meg magának a külföldi utazást. 2006-ban 34,5 millióan utaztak külföldre, és figyelemreméltó, hogy az egy főre eső költség terén 1177 USD/fő értékkel a hatodik helyen álltak a világranglistán. Legtöbben természetesen ázsiai országokba utaznak (Oroszország, Dél-Korea, Japán, Szingapúr, Malajzia stb.). Európában Németország a legkedveltebb, oda 257 ezren érkeztek 2006-ban (Hajnal, 2008).

A belföldi turizmus rendkívül dinamikusan fejlődik, 1990 óta megtöbbszöröződött, a statisztikai normák sajátossága miatt azonban nagyon nehéz képet alkotni a dimenziókról. Valószínűleg elfogadható az az állítás, hogy a belföldi turisták száma meghaladja az évi 1,2 milliárdot (2005). Ez mintegy 75 milliárd dolláros forgalmat eredményezett, ami tekintélyes mutató, de átlagosan csupán 63 USD-t jelent, ráadásul a helyi források szerint az utazók kb. 75%-a 20 USD-t vagy kevesebbet költ (Zijun, 2006).

Nagyon érdekes a szezonális is. Jellemző, hogy a forgalom kb. ötöde az úgynevezett „három aranyhét” idején realizálódik. Ezek a nagy állami ünnepekhez kapcsolódnak, a Kínai Újévhez (ez január–február hónapokban van), a Munka Ünnepehez (május 1.), illetve Kína Nemzeti Ünnepehez (október 1.). Azok a hetek, amelyekre esnek munkaszünetiek, részben szociálpolitikai okokból, részben pedig a belföldi turizmus ösztönzése céljából alakították ki így a rendszert.

4. A 2008-as pekingi olimpia

Az olimpia megrendezése mind a nemzeti reprezentáció, mind a főváros fejlesztése, mind pedig regionális politikai szempontból illeszkedik a korábban említett birodalmi elképzelésekhez. Az olimpia hivatalos szlogenje az „Egy világ – egy álom”, továbbá van három mottója, a „Tudományos (high-tech) olimpia”, a „Zöld olimpia” és az „Emberközeleti olimpia”, amiről a BOCOG⁵ honlapján tájékozódhatunk. Mit is takarnak ezek az üzenetek?

Kína törekszik rá, hogy a világ legnagyobb hatalmai között foglalhasson helyet, ezért demonstrálni kívánja tudományos/technológiai fejlettségét. Ennek megfelelően a létesítmények a legmagasabb technológiai nívót képviselik, a rendezők mintegy építészeti „csodaként” interpretálják őket. Az olimpia harminchét versenyhelyszínen valósul meg, amelyből harmincegy Pekingben lesz. A létesítményekből tizenegy teljesen új, a többit a már meglévőkből fejlesztik tovább. A Pekingben megépített hat új, tartósra tervezett létesítmény, például a „Madár-fészek”, az olimpiai stadion, illetve a „Vízikocka”, ahol az úszószámokat bonyolítják le, az olimpia szimbolikus létesítményei lesznek. Az olimpiai falu, amelyet divatos, high-tech formában építettek fel, teljes egészében megújuló energiaforrásokat fog felhasználni (napelemek és geotermikus energia). Kiegészítő beruházásként készült el az új Nemzeti Múzeum is, amelynek megjelenésében hangsúlyos az üveg és titánium.

Ahogy az eddigi olimpiai helyszíneken is, itt is kiemelt szempont volt a későbbi hasznosíthatóság. Pekingben komoly probléma a beépíthető terület szűkösége, ezért az építmények egy része ideiglenes csarnok lesz, amelyet a rendezvény után lebontanak. A fennmaradó létesítmények oktatási intézmények, egyetemek kezelésébe kerülnek. Az olimpiai falut lakónegyedként fogják hasznosítani a tervek szerint.

A fővároson kívül hat „vidéki” városban alakítottak ki helyszíneket. Hongkongban rendezik a lovasversenyeket, Csingtaóban a vitorlásversenyeket, Senjangban, Sanghajban, Tiencsinben és Csinhuangtaóban a labdarúgó-csoportmérkőzéseket tartják.

A játékok közvetlen költségeire 1,6 milliárd USD-t szán az állam, ezen túl például a szponzori felajánlások fogják bővíteni a keretet. (Összehasonlításképpen: az athéni olimpia 2,4 milliárd USD-be került). Ugyanakkor a kapcsolódó infrastrukturális beruházásokkal együtt a büdzsé meg fogja haladni az 50 milliárd dollárt.

A kínaiak az olimpia sikeres lebonyolítása érdekében jelentős közlekedésfejlesztési programot hajtottak végre. Pekingben az eddigi öt mellé építenek még egy körutat, a meglévő két metróvonal mellé pedig további négyet, ezen kívül több száz kilométernyi utat építenek, illetve újítanak fel. A sanghaji helyszínt a repülőtérrel mágnesvasút⁶ köti össze, a 31,8 kilométeres távot hét

perc alatt teljesítve. Pekingben új repülőtéri terminál épül, aminek révén az ötödik legnagyobb reptér jön létre a Földön. Két új meteorológiai műholdat állítottak pályára, hogy az időjárásról folyamatosan „percrekész” információi legyenek a szervezőknek. Hogy az időjárás ne zavarja az eseményt, az amúgy esős időszakban zajló játékok idején rakéták és speciális repülőgépek gondoskodnak a száraz időről.

A játékokat illető kockázatok mérséklése érdekében az információs rendszereket több más tekintetben is fejleszteni kell. Ilyen kockázat a járványveszély (SARS, madárinfluenza, esetleg más járványok is), valamint a terrorfenyegetettség. Ezért az olimpia idejére meg kell oldani azt, hogy az egészségügyi rendszer napi rendszerességgel tudjon információt szolgáltatni a helyzetről. A biztonságjavítása érdekében egy önálló parancsnoki központot hoztak létre, és a különböző vészforgatókönyvek is a felkészültséget tükrözik.

A „Zöld Olimpia” azt fejezi ki, hogy Kína fontosnak tartja a megújuló energiaforrásokat és a környezetvédelmet. A főváros egyik legjelentősebb problémája a levegő szennyezettsége. Ennek részben természetes okai is vannak, hiszen az északi, északkeleti szél rendszeresen porfelhőbe burkolja Pekinget, ezen a területen a lőszképződés ma is megfigyelhető. A városban emellett nehézipari létesítmények is vannak, a fűtési rendszerek szénre települtek, a közlekedés pedig szintén hatalmas mértékű emissziót produkál.

Az olimpia idejére Pekingben egymillió autót kivonnak a forgalomból, továbbá korszerűsítik a tömegközlekedést. Mintegy 50 ezer taxit és 10 ezer buszt cseréltek korszerűbbre, hogy csökkentsék a szmogot. 800 parkot hoztak létre a városban, és hogy az esetleges por- és homokviharak hatását csökkentsék, erdősávokat ültettek a külvárosokban. A környezetszennyező ipari üzemet Pekingből és Sanghajból is részben kitelepítették. A korábbi tesztek, vizsgálatok szerint az olimpia idejére szembetűnően javulni fog a levegőminőség a helyszínek környezetében.

A harmadik mottó az „Emberközeleti olimpia”. Ezzel van a legnagyobb probléma. Az előzőekben említett beruházások és a gyorsaság, amivel elkészültek, magas árral jártak. A mottó arra az irányelvre mutat rá, hogy az olimpia idején mindenki érezze jól magát. Ez a komfort olyan elemekre is vonatkozik, mint a több nyelven megszólalni képes személyzet, a nyugati ételek biztosítása, az, hogy a kínai nemesítők a krizantémok virágzását augusztusra „időzítették”, a „mosolykampány”, de ezt szolgálja az is, hogy Pekingben tisztán tartják a közterületeket.

Mértéktartó becslések szerint több mint 100 ezer embernek kellett elhagynia otthonát az olimpiai

⁵ BOCOG: a 2008-as pekingi olimpiát szervező bizottság rövid neve.

⁶ A mágnesvasút a Maglev (magnetic levitation) nevet kapta.

építkezések miatt. A hivatalos verzió szerint mindössze 15 ezer főt érintettek az építkezések, más források azonban 1,5 millió pekingit emlegetnek.⁷ A nemzetközi jogvédő szervezetek több alkalommal is felléptek a tapasztalt atrocitások ellen. Honlapjaikon tájékoztathatunk ezekről az eseményekről.

A legsúlyosabb kérdéseket a tibeti helyzet veti fel. A természetátalakító tevékenységek sorába tartozik az elképzelhetetlen nehézségek között kiépített Qingzangvasút⁸, amely a világ legnagyobb magasságban működő ilyen pályája. Ez Tibetnek a kínai tartományokkal való összeköttetését szolgálja, ugyanakkor a kínai beáramlás és gazdasági térnyerés eszköze. Egyben – mint az olimpiai beruházások többsége – Kína technológiai fejlettségének, gazdasági erejének bizonyítékaként is szolgál.

A vasútvonal hatása az eddigi kényes, helyi egyensúlyokat felborította. A kínai előretöréssel számos környezeti és szociális probléma, feszültség az eddig sem rózsás helyzetet végképp kiélezte, és a pekingi olimpiát megelőző időszakra az ismert tibeti ellenálláshoz, erőszakcselekményekhez és nemzetközi bonyodalmakhoz vezetett. A nyugati közvélemény és számos demokratikus államban a politikai erők is elítélték a kínai Tibet-politikát. Sokan az olimpia bojkottjára szólítottak fel, ezzel súlyosan megzavarták a Kína nagyhatalmi beköszöntőjének tervezett eseménysorozatát. A nemzetközi sajtóban széles körben vitatják meg a tibeti erőszakcselekményeket.

5. A kínaiak Magyarországon és a kínai turizmus

Az olimpia turisztikai vonatkozásainak értékelése kapcsán felmerül a kérdés: a magyarság napjainkban vajon hogyan alakítja kapcsolatait Kínával és a kínaiakkal?

Honfitársaink körében növekvő népszerűségnek örvend a távoli ország mint utazási célpont. A Budapest–Peking közvetlen járat kérdése többször is felmerült, de tartós megoldást eddig nem sikerült találni. Kulturális kapcsolataink is hosszú történelmi múltra nyúlnak vissza, és a magyarság keleti nosztalgiáiban is központi szerepet foglal el Kína az őshazakutatással összefüggésben (Bárdi, 2003).

A Magyarországon tartózkodó kínaiak pontos száma nem ismert. A vonatkozó statisztika megítélése meglehetősen bizonytalan, de beszédes jelenség a négy éve megnyílt kínai iskola és a mind több kínai nyelvű sajtótermék megjelenése. A diaszpóra létszáma a szakértők becslése szerint 20 és 30 ezer között lehet, számbavételük a schengeni határ megnyílásával még nehezebbé vált.

⁷ Peking mintegy 17 millió lakosú.

⁸ A Xining–Lhasza közötti 1957 km-es vasútvonalat 2006-ban adták át.

Magyarország Kína legnagyobb kereskedelmi partnere a közép-európai térségben, és úgy tűnik, a kínai vállalatoknak regionális centrumaként szolgálhat. Az Air China 2003 óta működteti irodáját Budapesten, amely a bécsit követően másodikként nyílt meg a térségben.

A kölcsönös tőkebefektetés nem nagy, de növekvő mértékű. Az Ázsia Center és a China Mart üzletközpont jelentősége stratégiai. Ugyancsak fontos, hogy a Bank of China leánybankot alapított Budapesten, az egyedülit Közép-Európában. Több nagy kínai külkereskedelmi vállalat nyitott irodát a fővárosban. Kínai tulajdonú gyárak is működnek ma már Magyarországon. Budapesten és Balatonfüreden kínai tulajdonú szálloda nyílt. A kínai alapítású vállalatok száma a kínai nagykövetség tájékoztatása szerint mindösszesen 3000 körüli (főként ruházati és cipőkereskedelmi vállalkozások, valamint éttermek).

A kínai termékek – nem kis részben a Magyarországon megtelepedett diaszpóra közvetítésével – minden magyar városban, sőt a falvak egy részében is hódítanak. Az erős piaci konkurenciaharc sok településen a kínai kereskedők elleni összefogásra, közös fellépésre serkenti a helyi kereskedőket, és növekvő társadalmi feszültséget eredményez. A kínai kereskedők elleni összefogás (például aláírásgyűjtéssel) diszkriminációs döntésekre ösztönzi a helyi hatóságokat, ami jogállamiságunkkal nem egyeztethető össze. Könnyen belátható, hogy ez a fajta szélmalomharc nem vezet eredményre, ellenben árt a Kínával meglévő kapcsolatoknak.

A turizmus intenzíven fejlődik a két ország viszonylatában. Folyamatosan hátrulnak el az akadályok az utazás szabadságával és a turisztikai vállalkozások közötti együttműködéssel kapcsolatban. Kiterjedt bilaterális szerződéses rendszer van érvényben. Ezek közül a fontosabbak:

- Kormányközi kereskedelmi egyezmény: 1990 (EU-tagságunkból fakadó kötelezettségünk miatt felmondva, 2004-ben gazdasági együttműködési megállapodás váltotta fel az egyezményt),
- Beruházásvédelmi és kettős adóztatást kizáró megállapodás: 1991,
- Vízummentességi megállapodás: 1992 (a megállapodás szerint csak a diplomata- és a szolgálati útlevelel rendelkező kínaiak élveznek vízummentességet),
- Polgári és kereskedelmi jogsegélyegyezmény: 1995,
- Ekvivalencia-megállapodás: 1997,
- TÉT kormányközi egyezmény: 2002,
- Növény- és állategészségügyi megállapodások: 2003,
- ADS (Turisták szervezett csoportos utazásai): 2003.

A kínai turisták csoportos utazására – az ADS-megállapodást követően – 2004. január 21-én nyílt először Magyarországon lehetőség. A rákövetkező évben a pekingi magyar képviselőten turisztikai referens kezdett

el dolgozni. A Magyar Turizmus Zrt. révén a magyar turisztikai kínálat számos szakkiállításon és önálló roadshow-val jelent meg Kína fontosabb városaiban. Megnyílt a sanghaji főkonzulátus is (korábban létezett már a hongkongi).

A kínaiak turisztikai célú beutazásáról a kiadott ADS-vízumok száma alapján kaphatunk képet. Még 2004-ben mintegy 1000, 2005-ben több mint 7000 vízumot igényeltek, majd a kereslet lassan csökkenni kezdett, 2006-ban 5600, 2007-ben 1200 volt csupán az ADS-utasok száma a külügyminisztérium tájékoztatása szerint. Ennek hátterében nem a csökkenő érdeklődés, hanem Magyarország schengeni csatlakozása és a vízumrend megváltozása áll.

A háromféle útlevél használata miatt némi nehézséget okoz a kínai utazási érdeklődés szempontjainak, illetve dimenzióinak megítélése, de az összesített adatokban a növekedés folyamatos, a kínaiak várhatóan egyre nagyobb számban látogatnak az elkövetkező években Magyarországra. A közvetlenül Magyarországra utazó kínaiak száma évente 30 ezret meghaladó, és növekszik a KSH szerint. Közel harmaduk érkezik turisztikai céllal.

Érdeklődésük egyelőre, a pécsi Ázsia Központ vizsgálatai szerint, főként Budapestre koncentrálódik, a kínai tőkével működő balatonfüredi szálloda azonban előre vetíti, hogy a Balatonnál is hamarosan megjelenhetnek a kínai turisták. A kínai diákok száma várhatóan növekedni fog a magyar egyetemeken. Ez és a kínai vállalkozások dinamikus erősödése a vidéki városainkban a rokonlátogató turizmus erősödését fogja maga után hozni az elkövetkező években.

A kínai piacon való hatékonyabb magyar marketingkommunikációt akadályozza, hogy a külföldi tour-operátorok számára nem engedélyezett a promotálás, ez ugyanis a Kínai Nemzeti Turisztikai Hivatal (CNTO) és a kínai tulajdonú tour-operátorok privilégiuma.

A magyarok számára – elsősorban a nagy távolság miatt – Kína drága utazási desztináció, ugyanakkor az érdeklődés növekvő. Az ország hatalmas kiterjedése, gazdag kulturális öröksége, kevésbé ismert tájai, az éghajlati sokszínűsége miatt egész évben vonzó célterület. Az utazások döntő többsége két turisztikai termékre épül: a kulturális körutazásra és a főleg a Hainan szubtrópusi szigetére koncentrálódó tengerparti nyaralásra. Várhatóan a pekingi olimpia jelentős hatással lesz a magyarok utazási kedvére is.

6. Következtetések

A pekingi olimpiai játékok szimbolikus üzenete Kína világhatalmi státuszának megerősítése. A kapcsolódó beruházások regionális hatása, hogy az elmúlt két évtizedben kiépített „speciális”, tengerparti, kapcsolattartó

terület tovább fejlődött. Az olimpia marketingtevékenységében a modernizációs igényeknek való megfelelés központi jelentőségű. A játékokra történő felkészülés hatalmas eredménye a turisztikai infrastruktúra soha nem látott mértékű megerősítése, a kínálat fejlesztése. Az elmúlt évek dinamikus fejlődése után 2008-ban újabb pozitív lökés éri a kínai turizmusszektor.

Felhasznált irodalom

- BALLAI V. 2008: Erőltetett mosollyal készül az olimpiára Kína. www.origo.hu
- BÁRDI L. 2003: Az ősi Selyemút világa. Masszi Kiadó, Budapest
- C. BLUNDEN–M. ELVIN 1995: A kínai világ atlasza. Helikon Kiadó, Budapest, 240 p.
- GAO SHANGQUAN–CHI FULIN 1997, ed.: New Progress in China's Special Economic Zones. Foreign Languages Press, Beijing
- HAJNAL ZS. 2008: Peking 2008 – Az Olimpia mint a „Kínai csoda” kiteljesedése. Kézirat, Pécs, 45 p.
- LIU BIN (ed.): Atlas of China. China Cartographic Publishing House, Beijing, p. 107
- NEMESKÉRI ZS. 2003: A régiók fejlődése és konvergenciája Kínában. PTE TTK FEEFI, Pécs 260 p.
- PAP N. 2007: Role of Tourism in Chinese Regional Development. – Development and Finance 2007/1, pp. 76–82.
- POLONYI P. 2001: Kína. Panoráma, Budapest
- PROBÁLD F. 1998: Kína és Mongólia társadalomföldrajza. In: Probáld–Horváth (szerk.): Ázsia, Ausztrália és Óceánia földrajza. ELTE Eötvös Kiadó, pp. 171–219.
- THE COMPENDIUM for China's Tourism Development In the Early 21st Century. China Travel & Tourism Press, Beijing, 2002, 48 p.
- WEN JUN 2001: China Travel Manual. China Travel and Tourism Press, 218 p.
- ZIJUN, L. 2006: China Integrating “Green” Concepts into Olympic Venues. China Watch, 2006. 05. 19.

Internetes források:

- A Beijing Organizing Committee for the Games of the XXIX Olympiad (BOCOG), a pekingi olimpiai játékok hivatalos honlapja: <http://en.beijing2008.cn/>
- A China National Tourist Office honlapja: <http://www.cnto.org/>
- A Magyar Köztársaság pekingi nagykövetségének honlapja: www.mfa.gov.hu/emb/beijing
- Központi Statisztikai Hivatal: www.ksh.hu
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO): www.world-tourism.org
- Az UNESCO honlapja: <http://portal.unesco.org/culture/>